

*Dr Dejan Bodul**

RASPRAVE O NOVOM MODELU REVIZIJE U HRVATSKOM PROCESNOM PRAVU

Posljednje godine obilježile su sve izraženije i oštrije rasprave vezane za ulogu sudstva općenito, rasprave o izazovima u vršenju sudske vlasti kao i neslaganja oko odgovarajuće uloge Vrhovnog suda. Stoga i Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, upućen u javnu raspravu sredinom 2016, a kasnije i novela Zakona o parničnom postupku iz 2019, donose brojne novine u parnični postupak. Svakako jedna od većih, ako ne i najveća, se odnosi i na postupak u povodu revizije kao izvanrednog pravnog lijeka. Naime, empirija ukazuje kako je Vrhovni sud Republike Hrvatske (dalje: VSRH) preopterećen i to najvećim dijelom zbog preširoko definirane mogućnosti pristupa VSRH-u preko instituta revizije, što je dovelo do disfunkcionalnosti u ostvarivanju njegove ustavne funkcije – osiguravanja jedinstvene primjene prava u RH. Upravo zato je izmijenjen i „revizijski dio“ Zakona. Načelna tendencija je u promjeni paradigme revizije prema kojoj je njena javna funkcija jedino prihvatljiva, jer bez nje nema rješenja preopterećenosti Vrhovnog suda. U osnovi, radi se o ideji da Vrhovni sud postane precedentni sud. Ovaj rad je pokušaj opisa stanja stalnih promjena, prvo prikazujući metodologiju rada, a potom prikazujući i komentirajući rasprave oko ovog legislativnog diskursa, kako su to formulirali vodeći hrvatski znanstvenici te suci Vrhovnog suda.

Ključne reči: *Revizija. – Novela. – Vrhovni sud RH. – Model za recepciju.*

1. OKVIR ZA RASPRAVU

Cjelovita ocjena/analiza uspješnosti bilo kojih reformi, pa tako i reformi koje bi trebale nastupiti implementiranjem novog modela instituta revizije u hrvatskom pravu zahtijeva usporedba postignutog s

* Autor je docent na Katedri za građansko postupovno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, dbodul@pravri.hr. (Republika Hrvatska)

dvjema referentnim točkama. Prva je zatečeno, a druga ciljno stanje, odnosno ono koje bi trebalo biti namjeravani rezultat implementiranog propisa. Ipak smatramo bitnim istaknuti kako prostor koji ovdje imamo ne dopušta detaljnu raščlambu problematike, pa smo prinuđeni ograničiti se isključivo na neke aspekte predmetne problematike.

1.1. Zatečeno stanje do izmjena ZPP-a 2019.¹ (opće naznake i doktrinarna stajališta)

Analizirajući izmjene zakona koje su uređivale parnični postupak u Republici Hrvatskoj, vidljivo je kako je institut revizije prošao pravni put od redovnog i suspenzivnog pravnog lijeka pa sve do uređenja kao izvanredan i nesuspendivan pravni lijek.² Funkcija revizije je ispitati pravilnost i zakonitost pravomoćne drugostupanjske presude (i drugostupanjskog rješenja kojim je postupak pravomoćno okončan), ali i pravomoćne drugostupanjske međupresude. Ona predstavlja izvanredan pravni lijek koji se podnosi protiv drugostupanjskih odluka kojima se postupak pravomoćno završava³, odnosno, revizija protiv presude je, izvanredan, samostalan, devolutivan, nesuspendivan, ograničen i dvostrani pravni lijek stranaka zbog povrede zakona protiv pravomoćne presude drugostupanjskog suda donesene u povodu žalbe protiv presude prvostupanjskog suda.⁴ Kao takva nije zajamčena svakome u svakoj vrsti postupka već se može podnijeti isključivo ako se ispune pretpostavke određene ZPP-om.⁵ Doktrinarne raspra-

- 1 Na snazi u vrijeme pisanja rada je Zakon o parničnom postupku – ZPP, *Narodne novine*, br. 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91, 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13 i 89/14, 70/19 (stupila na snagu 1.9.2019).
- 2 Vid.: I. Gović, „Revizija u svjetlu posljednjih izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku (ZPP/03) i na njima utemeljenoj sudskoj praksi“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 29, 2008, br. 2, 1093–1128.
- 3 M. Dika, *Građansko parnično pravo, Pravni lijekovi, X. knjiga*, Narodne novine, Zagreb 2010, 258 *et seq.*
- 4 S. Triva, M. Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb 2004, 718 *et seq.*
- 5 Ustavni sud RH je donio (još) jednu odluku kojom je ukinuta odluka Vrhovnog suda RH kojom je revizija odbačena kao nedopuštena (U-III/4451/2017 od 4. srpnja 2018). Stav Ustavnog suda RH iz ove i sličnih odluka izuzetno je bitan jer strankama omogućava pristup sudu iako je Vrhovni sud RH o tome imao potpuno suprotno stajalište.

ve⁶ navode da imajući na umu pravno-politički aspekt, sve drugostupanjske odluke s obzirom na vrijednost i vrstu predmeta spora, stranke te postupak koji je prethodio njihovu donošenju nemaju jednaku važnost, naznačujući kako je stoga zakonodavac uspostavio razliku između odluka protiv kojih je revizija uvijek dopuštena prema vrijednosnom,⁷ kauzalnom, kauzalno-personalnom i proceduralnom kriteriju (tzv. *redovna revizija*) te onih odluka protiv kojih je ona samo iznimno i ograničeno dopuštena uz ispunjenje posebnih pretpostavki (tzv. *izvanredna revizija*).⁸ Načelno se tzv. izvanredna revizija može izjaviti protiv svih drugostupanjskih odluka (osim onih u odnosu na koje je revizija apsolutno isključena⁹), no potrebno je da odluka u sporu ovisi o rješenju nekog materijalno-pravnog ili postupovno-pravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih.¹⁰ Dakle, upravo preko izvanredne revizije Vrhovni bi sud trebao ostvarivati svoju ustavnu zadaću da kao najviši sud u državi osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni (čl. 116, st. 1. Ustava RH¹¹). Nadalje, prema ZPP-u, svaka stranka ima pravo podnošenja revizije, ali najčešće je to ona stranka koja se i žalila na prvostupanjsku odluku. Naravno, moguće je da podnositelj revizije bude stranka koja se nije žalila, ali je u povodu žalbe protivne strane odluka preinačena. Dakle, jedna od temeljnih pretpostavki je postojanje pravnoga interesa odnosno očekivanje konkretne koristi od aktiviranja

6 P. Poretti, M. Mišković, „Novine u revizijskom postupku“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 1/2019, 510–531.

7 Vrhovni sud RH nije podnositeljici povrijedio pravo na pristup sudu odbačanjem revizije zbog vrijednosti predmeta spora. ECHR, *Kuzmanović protiv Hrvatske*, odluka, 14. svibnja 2019, br. 21550/12.

8 Sam Zakon ne poznaje izraze „redovna“ i „izvanredna“ revizija, ali je Ustavni sud RH naznačio u više odluka (*exempli causa*, U-III-3859/2012 od 4. studenog 2014, NN, br. 146/14) da se radi o kolokvijalnom izrazu te se i on u svojoj praksi njima služi.

9 Primjerice, protiv drugostupanjske presude donesene u bračnom sporu revizija nije dopuštena. Tako čl. 373 Obiteljskog zakona (*Narodne novine*, br. 103/15).

10 M. Dika, *op. cit.*, 261–2. Isto vid.: odluku Ustavnog suda RH, br. U-III-2263/2016. Ustavni sud ocijenio je ustavnopravno prihvatljivim stajalište Vrhovnog suda RH, prema kojem se u odnosu na zahtjev za zaštitu od diskriminacije može podnijeti samo izvanredna revizija.

11 *Narodne novine*, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, dalje: Ustav RH.

suda u njezinoj pravnoj stvari.¹² S obzirom na kompleksnost revizije kao izvanrednog pravnog lijeka, ZPP-om je od 2008. definirano kako stranka reviziju može podnijeti isključivo preko opunomoćenika koji je odvjetnik ili osobe koja ima položen pravosudni ispit. Navedeno je opravdao i odlukom Ustavnog suda RHa, vodeći se i pravnim stajalištem ECHRa, napominjući kako je za podnošenje revizije potreban veći stupanj stručnosti i kompetencije nego li što je to slučaj kod redovnih pravnih lijekova.¹³

Ipak, spuštajući se na empirijsku i praktičnu razinu uočeno je, s jedne strane, da bez obzira na sve probleme, manjkavosti i iznesena mišljenja od strane pravnih stručnjaka, revizija kao institut i dalje nije u cijelosti jedinstveno i jednoobrazno uređena.¹⁴ S druge strane, vidljivo je kako je broj neriješenih revizijskih predmeta u 2015. dostigao brojku od 17.000¹⁵ i kako brojka neriješenih predmeta stalno raste.¹⁶ Tu je zamjetno, po stajalištu sudca Katića, suca Vrhovnog suda RH, da broj revizija odbačenih zbog sadržajnih nedostataka odvjetničkih podnesaka sve manji, dok paralelno raste broj izvanrednih revizija odbačenih zato što u njima postavljeno pitanje nije važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.¹⁷

-
- 12 H. Pelcl, „Dopuštenost izvanredne revizije u građanskom parničnom postupku Republike Hrvatske“, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, vol. 9, 17/2016, 202.
- 13 P. Poretti, M. Mišković, *op. cit.*, 510–531.
- 14 M. Bratković, *Revizija po dopuštenju*, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 2018.; M. Bratković, „Što je važno pravno pitanje u reviziji?“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 68, 5–6/2018, 853–880; M. Bratković, „Reforma revizije u parničnom postupku“, *Hrvatska pravna revija*, vol. 17, 2017, br. 2, 79–94; J. Barbić, M. Bratković (ur.), *Godišnjak, Tribina Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Kluba Pravnika grada Zagreba*, 2017. (godišnjak autoriziranih izlaganja i rasprava).
- 15 J. Barbić, M. Bratković (ur.), *op. cit.*, 3.
- 16 Podatak se odnosi zbirno na redovne i izvanredne revizije. Tek se, naime, od početka 2018. redovne i izvanredne revizije na Vrhovnom sudu evidentiraju zasebno.
- 17 D. Katić, „Zašto (opet) nove izmjene Zakona o parničnom postupku“, *Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća* (ur. V. Rijavec *et al.*), Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2016, 156.

1.2. Ciljno stanje (zadnja novela ZPP-a)

Iako je postojala tendencija da se uvede isključivo revizija po dopuštenju, to se na kraju nije ostvarilo. Na temelju Novele ZPP-a iz 2019, kao rezultat svojevrsnog kompromisa, postoje dvije vrste revizije.

Prva je tzv. revizija po dopuštenju, sasvim novi oblik revizije koji hrvatski pravni poredak u trgovačkim i građanskim stvarima nije poznavao. Bit revizije po dopuštenju sastoji se u tome da stranke u sporu mogu podnijeti reviziju protiv presude donesene u drugom stupnju, ako je Vrhovni sud RH dopustio njezino podnošenje (čl. 382 ZPP-a).

Iznimno, stranke mogu podnijeti reviziju protiv presude u drugom stupnju, bez dopuštenja Vrhovnog suda RH, ali samo u taksativno propisanim sporovima (čl. 382.a ZPP-a). Dakle, takva druga vrsta revizije, redovna revizija, tj. revizija bez dopuštenja izrijeком je utvrđena kao iznimka.¹⁸

1.2.1. Doktrinarni prijedori oko reforme

Rasprava o novom uređenju revizije u parničnom postupku je rasprava o ulozi Vrhovnog suda u zaštiti konkretnih prava stranaka i osiguranju jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Još u raspravama povodom Nacrta iskristalizirala su se dva stajališta: zadržati supostojanje redovne i izvanredne revizije te, drugo, kreirati isključivo reviziju po dopuštenju Vrhovnog suda.

Prvo stajalište odnosno za koegzistenciju redovne i izvanredne revizije osobito se zalaže Hrvatska odvjetnička komora (dalje: HOK). Naime, oni navode kako u trendu smanjenja procesnih prava stranaka, dosadašnjim novelama ZPP-a preuređen je prvostupanjski postupak podjelom na stadij prethodnog postupka i glavne rasprave i uvođenjem novih procesnih prekluzija. U drugostupanjskom postupku sud je dobio bitno proširene reformacijske ovlasti koje nisu popraćene adekvatnim razmjernim procesnim pravima stranaka u drugostupanjskom postupku u slučaju preinačenja prvostupanjskih odluka.¹⁹ Štoviše, HOK izražava zabrinutost zato što se u predloženom nacrtu izmjena i

18 Novela 2019. nije isključivo revizijska, jer se u njoj zahvaćaju mnoga različita područja i instituti ZPP-a, što ispočetka nije bila namjera.

19 A. Šagovac, „Stranputice revizije prema Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku“, *Novi informator*, br. 6565/2019, 2–3.

dopuna ZPP-a u odnosu na reviziju u pravni sustav Republike Hrvatske unose: 1. pravna nesigurnost i neizvjesnost (što je suprotno čl. 3, 5 i 29 Ustava RH), 2. mogućnost, kako kaže Ustavni sud Republike Hrvatske, sudske arbitrarnosti, samovolje i nedopuštene diskrecije, to jest ni od koga kontrolirane diskrecijske ovlasti sudova, što dovodi u pitanje jednakost i vladavinu prava, kao najviše ustavne vrednote (čl. 3 Ustava), kao i ustavna načela jednakosti svih pred zakonom i sudovima (čl. 14 st. 2 i čl. 26 Ustava), 3. nejasni i arbitrarni kriteriji prema kojima se o(ne)mogućava pristup Vrhovnom sudu.²⁰ Nadalje, prof. Dika navodi da država, koja pretendira biti pravna, socijalna i demokratska (*arg. ex* 1, 3, 5, 14, 16, 18, 29, 119 Ustava RH), mora osigurati proceduralne instrumente za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni u javnom, općem interesu, ali i u privatnom, partikularnom interesu.²¹ Zamjenik Glavnog Državnog odvjetnika Koketi ističe kako način i instrument uređenja revizije kako je u prijedlogu Zakona napisan ima za posljedicu ono što smo već u pravnom sustavu Republike Hrvatske imali te da je to rezultiralo znatnim povećanjem predmeta na drugom mjestu, na Ustavnom sudu RH. Dodatni moment koji ističe je da će državu takav instrument uređenja revizije bitno više koštati od postojećeg sustava. Naime, o nekom predmetu će se dva puta raspravljati pred istim sudom. Navodi kako će to pasti na leđa svih poreznih obveznika, te u našem zakonodavstvu i procesu izmjene svih zakona u pravilu možete pročitati samo jednu rečenicu, između ostalog, u primjeni ovoga zakona neće trebati dostatna sredstva i neće se ništa izdvojiti.²² U kritici mu se priklanja i doc. Nakić, umirovljeni zamjenik državnog odvjetnika u Rijeci, navodeći kako je osnovni problem činjenica da revidenti nisu u mogućnosti doći do saznanja o odlukama nižih i viših sudova. Naime, ne postoji zakonska obveza navedenih sudova da svu (svakako treba izuzeti obiteljsko pravne sporove) sudsku praksu objavljuju na mrežnim stranicama odnosno da je na drugi način učine dostupnom. Iz Nacrta Zakona proizlazi da revident mora imati saznanja o svim odlukama sudova RH iz kojih proizlazi nejedinstvenost u primjeni prava. To pretpostavlja da bi strankama na upotrebi trebale biti javne, dostupne i pregledne baze podataka sud-

20 *Ibid.*

21 M. Dika, „Marginalije uz prijedlog novog uređenja revizije u parničnom postupku (2018.)“, *Odvjetnik*, 3–4/2018, 25.

22 J. Barbić, M. Bratković (ur.), *op. cit.*, 25.

ske prakse, no takvih baza podataka u ovom trenutku u RH nema.²³ Također je mišljenja kako bi ponovno trebalo, po uzoru a slovensko rješenje koje je poslužilo kao transplatativni uzor za model nove revizije, implementirati institut zahtjeva za zaštitu zakonitosti.²⁴

Za reviziju po dopuštenju zalažu se, u većem dijelu,²⁵ suci Vrhovnog suda, uz obrazloženje da Vrhovni sud, prema uređenju dvostrukog kolosijeka revizije, ne može ostvariti ustavnu ulogu revizijskog suda zbog velikih zaostataka odnosno neriješenih revizijskih predmeta.²⁶ Sudac Katić navodi da je revizija iz Nacrta dijelom utemeljena na modelu iz postupovnog uređenja naših susjeda u Sloveniji, Njemačkoj te Austriji, ali u suštini predstavlja novi model revizije sa svrhom omogućavanja da se najviši sud u državi bavi, prije svega, javnopravnim interesom i tako učinkovito ostvaruje svoju ustavnu ulogu ujednačavajući i razvijajući sudsku praksu. Nadalje navodi kako svjesno bio „žrtvovan“ pojedinačni privatni interes naspram javnopravnog.²⁷ Na istom stajalištu je i sudac Vrhovnog suda Kontrec koji navodi kako je postojeći koncept revizije neodrživ.²⁸ Doc. Bratković također zastupa mišljenje da revizija po dopuštenju *pro futuro* u hrvatskome građanskom postupovnom pravu treba biti i jedina revizija navodeći kako postojećim normativnim uređenjem predviđena svrha revizije u hrvatskoj parničnoj praksi nije ostvarena, jer Vrhovni sud, odlučujući u tako veliku broju predmeta, nije u mogućnosti ostvarivati svoju ustavnu

23 J. Nakić, „(Izvanredna) revizija po zakonu o parničnom postupku na razmeđu?, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse“, *Tradicionalno XXXIII. Savjetovanje, Hrvatsko društvo za građansko pravne znanosti i praksu, Godišnjak 25*, Organizator, Zagreb 2018, 263 *et seq.*

24 Zahtjev za zaštitu zakonitosti je bio izvanredan pravni lijek na čije je izjavljivanje ovlašteno bilo jedino Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, a o kojem je odlučivao Vrhovni sud Republike Hrvatske. Podizao se protiv pravomoćnih sudskih odluka u parničnom i izvanparničnom postupku u slučaju materijalnoprvnih i/ili postupovnih povreda zakona. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. ovaj institut je ukinut. U slovenskom pravu je reguliran čl. 385–391 Zakona o pravdnem postopku, *Uradni list RS*, št. 73/07, 16/19 – ZNP-1.

25 Autor nije u mogućnosti saznati jesu li svi sudci Vrhovnog suda RH za takav model revizije.

26 D. Katić, „O revizijama i noveliranju Zakona o parničnom postupku“, *Odvjetnik*, 3–4/18, 61–64.

27 J. Barbić, M. Bratković (ur.), *op. cit.*, 19.

28 *Ibid.*, 21.

zadaću osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (javna funkcija) niti ispuniti očekivanja individualnih stranaka da brzo i kvalitetno odluči o zakonitosti odluke protiv koje su podnijeli reviziju (privatna funkcija).²⁹ Na istom tragu je i prof. Uzelac, idejni tvorac navedenog modela revizije, koji smatra da je teško zamisliti da situacija može biti gora od postojeće.³⁰

Prof. Rijavec načelno podržava reformu smatrajući kako Vrhovni sud novom reformom postaje „precedentalni sud“, čiji je zadatak odlučivati o važnim pravnim pitanjima i ujednačavati sudsku praksu. S druge strane, Vrhovni sud ipak ne bi trebao ostati sasvim uzdignut iznad pojedinačnog slučaja i pretvoriti se u „rezervnog“ zakonodavca. Naime, smatra da iako se razlike između „*common law*“ i kontinentalnog sistema smanjuju, ipak je u RH kao i R. Sloveniji uvažen kodificiran sistem prava.³¹ Prof. Garašić se načelno zalaže za novi model reviziju po dopuštenju, ali paralelno predlaže da se zadrži, barem privremeno, i dosadašnje uređenje tzv. redovne revizije, obrazlažući to nizom razloga.³²

U konačnici je zadržano rješenje dvostrukog kolosijeka revizije, ali nije sasvim jasno zašto je revizija bez dopuštenja zadržana baš u određenim vrstama sporova budući da odstupa od temeljnih idejnih rješenja. Iako ostaje za vidjeti kakve će učinke najnovije rješenje polučiti, iz nomotehničke perspektive najnovije rješenje nije zadovoljavajuće budući je ovakav važan, sistemski zakon postao glomazan i u određenoj mjeri prenormiran i nepregledan.

3. UMJESTO ZAKLJUČKA

Može se konstatirati kako parnični postupak ima više neuralgičnih točaka, a jedna od njih je svakako i uređenje načina ograničenja pristupa najvišem sudu putem pravnih lijekova. Nastojanja autora usmjerena u pravcu analize najnovije reforme hrvatskog modela insti-

29 Vid. *supra* fusnota 15.

30 J. Barbić, M. Bratković (ur.), *op. cit.*, 24. Isto vid.: A. Uzelac, „Survival of the Third Legal Tradition?“, *Supreme Court Law Review*, vol. 49, 2010, 383.

31 Predavanje dostupno kod autora.

32 J. Garašić, „Osvrt na novopredložene odredbe o reviziji u parničnom postupku u 18. nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku“, *Odvjetnik*, 3–4/2018, 56–58.

tuta revizije, a sve radi usporedbe i mogućih prijedloge *de lege ferenda* za srpskog zakonodavca budući su u tijeku sveobuhvatne reforme propisa uvjetovane prije svega postupkom usklađivanja propisa s propisima EU-a, prvenstveno sa judikaturom ECHR-a. U načelu, judikatura ECHR-a naznačuje kako postavljanje konkretnih pragova vrijednosti (kriterij dopuštenosti *ratione valoris*) za pristup najvišem sudu slijedi legitiman cilj kojim se osigurava da se sud bavi samo stvarima od važnosti koja priliči njegovoj ulozi.³³ Međutim, proporcionalnost takvog ograničenja mora se cijeliti od slučaja do slučaja, a ECHR je postavio precizne kriterije za ocjenu o tome jesu li domaća tijela izašla iz okvira polja svoje slobodne procjene u predmetnom slučaju.³⁴ Stoga, želeći se osvrnuti na dio grane prava kao što je procesno-pravna regulativa te što u njoj najuočljivije obilježava srpsku normativu, tj. koji su njeni glavni smjerovi, utjecaji koje ona vrši, ali i trpi te njen „susret“ sa spomenutom europskom pravnom mišlju u davanju odgovora na tezu iz naslova prvi i nužan korak je „iscrtavanje“ pravnog okvira i problema. Vrhovni kasacijski sud (VKS) kao najviši sud u RS odlučuje o izvanrednim pravnim lijekovima protiv odluka sudova RS i drugih stvari utvrđenih zakonom (čl. 30 st. 1 Zakona o uređenju sudova).³⁵ Kao najviši sud u sustavu sudske vlasti, VKS osigurava jedinstvenu sudsku primjenu prava i jednakosti stranaka u sudskim postupcima, ispituje primjenu zakona i drugih propisa, kao i rad sudova, koji provode vlastitu zakonsku nadležnost izvan postupka (čl. 31 ZUS). U srpskom procesom pravu postoji trihotomija pristupa VKS koja se ogleda kroz opću, izvanrednu i posebnu reviziju (čl. 403 i 404 ZPP-a). Statističke analize pokazuju kako je u razdoblju od 2012. do 2018. VKS dobio dvostruko više slučajeva od očekivanog što je posljedica izmjena propisa o nadležnosti VKS, smanjenja naknada za reviziju, uvođenja posebne revizije kao novog izvanrednog pravnog lijeka, te proširenja nadležnosti najvišeg suda za odlučivanje o reviziji ili odlučivanje o novim izvanrednim pravnim lijekovima. Broj riješenih predmeta u načelu je bio praćen povećanim priljevom, ali je prelijevanje priljeva bilo ispod 100%, dok sada VKS nije u mogućnosti apsorbirati povećani priljev

33 ECHR, *Zubac protiv Hrvatske*, presuda od 5.4.2018, Zahtjev br. 40160/12.

34 Za praksu vid.: Vijeće Europe, Vodič kroz čl. 6 Konvencije – Pravo na pravično suđenje (građanskopravni aspekt), ažurirano: 31.8.2018, 22.

35 *Službeni gl. RS*, br. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11 – dr. zakon, 78/11 – dr. zakon, 101/11, 101/13, 106/15, 40/2015 – dr. zakon, 13/16, 108/16, 113/17, 65/18 – odluka US, 87/18 i 88/18 – odluka US, dalje: ZUS.

i smanjiti zaostatke tako da se broj neriješenih slučajeva povećava(o) svake godine. Povećanje broja neriješenih predmeta posebno je izraženo u civilnim predmetima u razdoblju od 2014. do 2018.³⁶ Dakle, vidimo kako je pristup VKS izrazito široko definiran što je i rezultiralo činjenicom kako je najugroženiji odjel VKS upravo građanski odjel. On s postojećim brojem sudaca i sudskih pomoćnika nije u mogućnosti apsorbirati priljev slučaja zabilježen u posljednjim godinama.³⁷ Ipak opredjeljenje srpskog zakonodavaca za stajalište: zadržati *status quo* ili kreirati isključivo reviziju po dopuštenju nije jednostavno, jer kad bi to bio slučaj, koegzistencija ova dva stajališta ne bi bila moguća i jedno bi odavno i uvelike potisnulo drugo. Ovdje će autor u pogledu opredjeljenja ipak zauzeti stav, i to u prilog tezi kreiranja isključivo reviziju po dopuštenju Vrhovnog suda, ali uz uvažavanje izuzetne i općeprihvaćene kompleksnosti ovog izbora i prihvaćanja činjenice da u ovako složenim i zamršenim pravnim pitanjima postoje argumenti *pro et contra* te kako konačno opredjeljenje zavisi od „pondera“ koji se pripisuju jednoj i drugoj grupi argumenata, s tim da može biti sporno određivanje ovih pondera. Priklanjanje ovakvom stavu moglo bi se obrazložiti kroz jednu, po nama, pravno relevantnu činjenicu. Naime, moramo prihvatiti činjenicu da takva rješenja već postoje pa jasna orijentacija na već postojećem sistemu sa pozitivnim iskustvom u praksi je smisljena, iz razloga što takva situacija omogućava korištenje strane sudske prakse i stručne literature kao pomoćnog sredstva u rješavanju problema koji se javljaju u primjeni zakona. Iako treba istaknuti kako do vremena sačinjavanja ovog rada nije postojalo dovoljno praktičnog iskustva da bi se spomenute novine hrvatskog prava mogle analizirati s kritičkog aspekta, iz perspektive autora, idejno je prihvatljiva i na tragu pozitivnih komparativnih iskustava (primjerice, Slovenije).³⁸ Ipak predložena reforma revizije u hrvatskom pravu će biti ostvariva samo uz odgovarajuću podršku Ustavnoga suda. Naime, doktrina navodi da

36 Tako i detaljnije, Godišnji izvještaj o radu sudova u Republici Srbiji za 2018, dostupno na mrežnim stranicama: <https://www.vk.sud.rs/sites/>, 12.5.2019.

37 R. Keča, M. Knežević, „Dozvoljenost revizije u parničnom postupku zbog preinačujuće žalbene presude – posledica ustavne garancije prava na pravno sredstvo ili samo pravno-političko pitanje? Ujedno i prilog učenju o kontrolnom konceptu postupka po pravnim lekovima“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, vol. 4, 2017, 1251–1284.

38 N. Betetuo, „Uloga slovenskoga Vrhovnog suda u ujednačavanju sudske prakse“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 68, 5–6/2018, 685–705.

ustavna tužba ne bi smjela postati sredstvo preko kojeg bi se kontrolirala pravilnost utvrđivanja činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava ako ta primjena ne bi bila protivna Ustavu.³⁹ Druga pretpostavka uspješnosti je i nova ili poboljša funkcionalnost postojećih javno dostupnih baza i pretraživača sudske prakse odnosno zbiljsko aktiviranje e-pravosuđa. Naime, ne bi bio prvi put da zakonodavac nije predvidio učinke i posljedice koje će zakonske izmjene proizvesti te uslijed toga nije niti pripremio (pravosudni) sustav da ih spremno dočeka što je rezultiralo činjenicom kako se usvojenim propisima u domeni normativnog parničnog zakonodavstva formalno se ne mogu uputiti bitnije primjedbe, već je odsustvo strategije uzrok da oko reforme (kroz primjenu zakona) nije bilo moguće djelovati.

Dejan Bodul, PhD

Assistant Professor at the Faculty of Law University of Rijeka

DISCUSSIONS ON A NEW MODEL OF REVISION IN CROATIAN CIVIL PROCEDURE LAW

Summary

The last years have been marked by ever-growing and sharper debates about the role of the judiciary in general, the challenges in the exercise of judicial power, and disagreements over the proper role of the Supreme Court. Therefore, the Draft Law on Amendments to the Law on Civil Procedure, sent to subject to a public hearing in mid-2016, and later amended Civil procedure Act, brought numerous changes to civil proceedings. Certainly one of the most important, if not the most, refers to the procedure on revision as an extraordinary legal remedy. Namely, the statistics indicate that the Supreme Court of the Republic of Croatia is overburdened, mainly because of the lightly-defined possibility of access to the Supreme Court through the institute of revision, which puts into question the effective realization of its constitutional role. That is why there was an intention to change the revision procedure. The tendency was to change the paradigm of revision according to which its public function is only acceptable, because without it there is no solution of the overcrowded Supreme Court. Basically, this is the

39 Barbić, Bratković, (ur.), *op. cit.*, 5. et seq.

idea that the Supreme Court becomes a precedential court. This paper is an attempt to describe the state of constant changes, first showing the methodology of work, and then commenting on contemporary discussions of this legislative discourse, as formulated by leading scientists and judges of the Supreme Court.

Key words: *Revision. – Novelties. – Supreme Court of the Republic of Croatia. – Model for reception.*